

### Nie taka pomoc straszna – cz. 3

W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach wśród dzieci, które powinny otrzymać pomoc psychologiczno-pedagogiczną na terenie placówki oświatowej, wymienieni są uczniowie w sytuacji kryzysowej i traumatycznej. Nie znajdziemy w dokumencie wyjaśnienia, o jakie osoby chodzi. Co oznacza sytuacja kryzysowa? Co oznacza sytuacja traumatyczna?

Trauma to uraz psychiczny, który łączy się z ryzykiem pojawienia się różnorodnych zaburzeń (emocjonalnych, poznawczych, społecznych). Za traumę mogą być odpowiedzialne jednorazowe wydarzenia (śmierć bliskiej osoby, wiadomość o chorobie), jak również wydarzenia powtarzające się (przemoc domowa, przemoc rówieśnicza).

A kryzys? Definicji jest sporo. Według Richarda K. Jamesa i Burla E. Gillilanda jest to ocena pewnego zdarzenia lub sytuacji jako przeszkody, której nie można pokonać.

Rozróżniamy:

- ✓ kryzys rozwojowy (narodzenie rodzeństwa, ukończenie szkoły),
- ✓ kryzys sytuacyjny (wypadek samochodowy, śmierć bliskiej osoby, choroba), cechą charakterystyczną jest przypadkowość i nagłość,
- ✓ kryzys egzystencjalny (kwestionowanie wartości, sensu swojego życia),
- ✓ kryzys środowiskowy (epidemia, huragany, powodzie).

Różnica między sytuacją traumatyczną a sytuacją kryzysową nie powinna mieć dla nauczyciela większego znaczenia. Chodzi tu o uczniów, którzy znajdują się w sytuacji dla nich trudnej, a my powinniśmy im zapewnić pomoc.

Celem właściwego zorganizowania pracy z uczniem potrzebującym pomocy konieczne jest również dotarcie do genezy i podłoża występujących problemów. Raczej nie należy oczekiwać, że uczeń sam przyjdzie i poprosi o pomoc. Na co więc powinniśmy zwrócić uwagę? Co nas powinno zaniepokoić? Poniżej podaję typowe objawy:

- ✓ dolegliwości somatyczne (ból głowy, ból brzucha, częste oddawania moczu...),
- ✓ zaburzenia snu (informacja od opiekunów),
- ✓ zaburzone relacje społeczne,
- ✓ zachowania impulsywne, nieprzemyślane,
- ✓ trudności z opanowaniem emocji,
- ✓ huśtawka emocjonalna,
- ✓ zakłócenia w nauce,
- ✓ fiksacja na wydarzeniu.

Jest to, oczywiście, lista otwarta. Każda zmiana w zachowaniu ucznia, zmiana, którą oceniamy jako negatywną, powinna nam wystrzycić uwagę i czujność.

Jaką formę pomocy możemy zaoferować uczniowi, który znajduje się w sytuacji utrudniającej mu funkcjonowanie? Po pierwsze – pomoc bieżąca. Wszyscy nauczyciele powinni zostać w nią zaangażowani. Co można zrobić? Oto kilka propozycji:

- ✓ budować w klasie przyjazną atmosferę,
- ✓ włączać ucznia w zajęcia grupowe,
- ✓ uwzględniać problemy ucznia w kontekście jego zachowania (oczywiście, w miarę rozsądku),
- ✓ przy organizowaniu czasu pracy pamiętać, aby (jeżeli będzie taka potrzeba) uczeń miał możliwość rozładowania napięcia emocjonalnego,
- ✓ podczas zajęć unikać tematów dotyczących trudności ucznia,
- ✓ wpłatać w tematykę zajęć propozycje pozytywnego rozwiązania problemów,
- ✓ rozkładać zaliczenia materiału na mniejsze partie, a jeżeli jest potrzeba – dawać dodatkowe terminy,
- ✓ stwarzać możliwości odpytywania w formie najbardziej odpowiadającej uczniowi.

Oczywiście, istotny jest kontakt z psychologiem bądź pedagogiem szkolnym. Częstotliwość zależy od konkretnej sytuacji. Jeżeli uczeń ma opory przed spotkaniami, nie zmuszamy go. Może jest inny nauczyciel, przed którym nasz podopieczny się otworzy. Wykorzystajmy to. Stały kontakt pozwoli na monitorowanie sytuacji i reagowanie, kiedy będzie to potrzebne. Możemy również zaproponować uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych prowadzonych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Które z nich będą najwłaściwsze? Możemy zaproponować zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne i zajęcia o charakterze terapeutycznym. Czasem wystarczy włączenie ucznia do zajęć rozwijających uzdolnienia. Jest to sprawa indywidualna i niezwykle delikatna. Ważny jest cel: wyprowadzenie ucznia z sytuacji, która jest dla niego po prostu trudna.

A co z dokumentacją? Oczywiście, że prowadzimy. Nasze działania powinny być udokumentowane, a i dla nas będzie prościej, kiedy praca z uczniem zostanie wcześniej przemyślana i zaplanowana. Forma dokumentacji powinna zostać ustalona przez radę pedagogiczną. Nie przesadzajmy jednak z udiwnianiem. Dokumentacja prowadzonej pomocy psychologiczno-pedagogicznej powinna być jasna i konkretna. Z jednej strony przedstawiać sytuację ucznia, z drugiej pokazywać, jakie zostały podjęte działania.

## Bibliografia

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2017, poz. 1591).
2. R. Cybulska, H. Derewlana, A. Kacprzak, K. Pęczek, *Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie edukacji w świetle nowych przepisów prawa oświatowego*, Warszawa 2017, ORE.
3. R. K. James, B. E. Gilliland, *Strategie interwencji kryzysowej*, Warszawa 2008.
4. I. Sikorska, *Dziecięca trauma – psychologiczne konsekwencje dla dalszego rozwoju*, „Sztuka Leczenia” 2014, nr 3–4.